

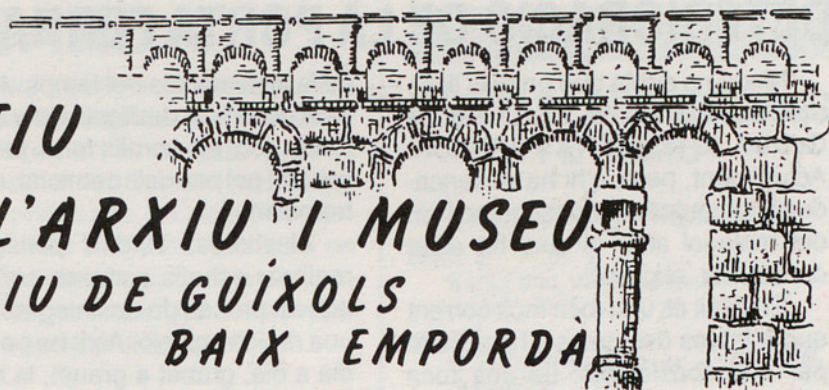

INFORMATIU

DE L'ARXIU I MUSEU

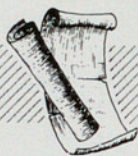
DE SANT FELIU DE GUÍXOLS

BAIX EMPORDÀ

- * INFORMACIÓ**
- * DEL FONS MUSEÍSTIC DE LA CIUTAT**
- * LA INQUISICIÓ A SANT FELIU, EL S. XVIII**

DETERIORACIÓ DE LA PORTA FERRADA

Ningú no dubta que un dels llocs més significatius de Sant Feliu de Guíxols és la PORTA FERRADA. Actualment, però, s'hi ha desencadenat un procés de descomposició del material amb el qual ha estat construïda, el granit.

El granit és una roca molt corrent que a través del temps s'ha utilitzat per a la construcció. És una roca magmàtica intrusiva formada per cristalls de diferents minerals units entre si. Aquests són essencialment: quars, feldespat potàsic (ortosa, microclina), plagiòclasi (albita, oligòclasi), mica biotita i, accidentalment, mica moscovita, hornblenda, piroxè i granat.

Generalment, les roques granítiques són molt dures; sovint això és provocat per la presència de quars o bé, perquè estan sanes. En canvi, quan la roca ha estat molt de temps a la intempèrie pateix l'acció dels agents erosius (aigua, vent) i el granit es pot tornar relativament tou; això es produeix per l'abundància de feldespats que s'alteren i es descomposen amb molta facilitat.

Aquesta ha estat la causa per la qual s'ha iniciat la descomposició del granit amb què estan construïts els arquets, situats al damunt dels arcs d'entrada a l'església, donat que l'any 1968 va ser retirada la coberta que els mig protegia amb un petit voladís

de la inclemència del temps. A més, estan totalment deslligats i, per aquest motiu, tots els sorolls forts, produïts fins i tot pel pas dels camions, els fan tremolar.

Aleshores, caldria pensar en realitzar estudis seriosos sobre tot aquest procés de desintegració i en una ràpida solució. Així, no perdrem dia a dia, granet a granet, la nostra PORTA FERRADA.

Joan Reyné i Palahí

VISITA TÈCNICA DELS SERVEIS DE PATRIMONI DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA I DE CONSERVACIÓ DE MUSEUS DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA.

Un cop constatat el que més amunt explica Joan Reyné, la Junta del Museu Municipal s'adreçà a la Direcció General de Patrimoni demanant una primera visita dels seus serveis tècnics.

El Sr. Antoni Navarro i Cossio, Cap del Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, juntament amb el Sr. Eduard Porta i Ferrés, químic conservador de museus, el dia 13 de setembre van fer una primera visita/inspecció tècnica de la Porta Ferra-

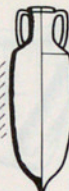
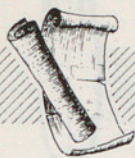
da que ha vingut a confirmar el seu seriós deteriorament i la urgència de buscar una solució per a la seva conservació.

Hom preveu que la primera mesura i la més urgent serà la de cobrir-la, com en la restauració del 1931, per tal que les aigües pluvials no hi donin de ple.

Estudis tècnics posteriors hauran de buscar-hi la solució definitiva.

Les fotografies corresponen a la restauració de la Porta Ferrada de l'any 1931. (Foto: Mur)

PLANA BASARDA

El passat 12 de juliol representants de la Junta del Museu Municipal, del Consell Comarcal del Baix Empordà i de l'Ajuntament de Santa Cristina d'Aro, realitzaren una visita al poblat ibèric de Plana Basarda per tal d'avaluar el seu estat i les actuacions furtives que s'hi han dut a terme en els darrers temps, les quals amenacen molt seriosament la inte-

gritat del jaciment arqueològic. Els representants de les tres institucions coincidiren en la necessitat d'una protecció a curt termini del poblat. Com a primer pas, el Consell Comarcal del Baix Empordà redactarà un informe sobre l'estat actual del poblat i les mesures que cal adoptar per a la seva preservació.

LES SUBVENCIONS DEL SERVEI DE MUSEUS I D'ARXIS DE LA GENERALITAT NO ARRIBEN A SANT FELIU DE GUÍXOLS

El Museu Municipal és apunt d'obrir novament les sales d'exposició permanent, després del parèntesi obligat per les obres de remodelació del Monestir.

Enguany l'Ajuntament ha destinat dues partides pressupostàries per fer possible la re-obertura: una d'1.187.344 destinada a l'adequació d'una nova entrada per la part restaurada de l'edifici, a pintar i a adequar les sales d'exposició permanent; l'altra, d'1.049.693 pta es destinava a l'adquisició d'equipaments, bàsicament vitrines, per substituir-ne d'antigues, ja obsoletes. Aquesta inversió ha estat feta amb una clara voluntat, tant de l'Ajuntament com de la Junta del Museu, d'adequar-se a la nova Llei de Museus (17/1990 de 2 de novembre), especialment als articles 8 i 12.1 sobre difusió dels fons i accés als museus.

Per altra banda, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya convocava (Resolució de 30 de novembre de 1990) un concurs públic per a l'execució d'obres i adquisició d'equipaments per a museus, d'acord amb el que prescriu l'article 32 de la Llei 17/1990.

En la convocatòria (DOGC, núm. 1382, 19-12-1990) es consideraven preferents (Annex, punt 3) "les peticions provinents de centres museístics institucionalment consolidats i estables i, especialment, les d'aquells que promoguin la millora de les seves instal·lacions per tal d'adaptar-les als requisits fixats per la Llei de mu-

seus". És evident que el Museu Municipal de Sant Feliu de Guíxols entra de ple en aquesta línia: s'està realitzant l'inventari, compta amb personal qualificat i té la ferma voluntat d'obrir novament al públic després de les reformes, per tal de complir els articles abans citats de la Llei de Museus.

D'acord amb els plantejaments de la convocatòria, l'Ajuntament sol·licità una subvenció d'1.250.000 pta. (sobre un total d'inversió per l'any 1991 de 2.201.184 pta.).

El Cap del Servei de Museus, Fina Parés i Rigau, responia, en data 28-05-91, denegant la sol·licitud perquè "no ha pogut ser considerada com a preferent i, per tant, ha estat desestimada". Al nostre parer, la resposta es contradiu clarament amb el punt 3 de l'annex de la Resolució de 30 de novembre de 1990, abans citat.

Tampoc l'Arxiu Històric Municipal -que compta amb un Servei de Publicacions, Tallers d'Història, conferències, exposicions, etc.- en tots aquests anys passats no ha rebut cap tipus de suport, ni econòmic ni moral. I ens consta, en canvi, que el Servei d'Arxius ha subvencionat alguna entitat que no té aquest caràcter de servei públic.

Davant tot això, volem manifestar el nostre desconsort i la nostra indignació davant l'estranya política de subvencions que segueixen ambdós Serveis del Departament de Cultura de la Generalitat.

SERVEI DE PUBLICACIONS I D'ARXIU

TALLERS D'HISTÒRIA

- Núm. 1:
Sant Feliu, vila medieval (s. XIV-XV).
- Núm. 2:
Sant Feliu de Guíxols, s. XVI-XVII (Exhaurit).
- Núm. 3:
Sant Feliu de Guíxols.
Les transformacions del s. XVIII
- NOVETAT, Núm 4:
Sant Feliu de Guíxols. S. XIX (1800-1870). De la fi de l'Antic Règim a la història contemporània.

COL·LECCIÓ D'ESTUDIS GUIXOLENCES

- Núm. 1:
Josep Muñoz i Ayats, *El futbol a Sant Feliu*.
- Núm. 2:
Àngel Jiménez, *Aproximació a la història de l'ensenyament a Sant Feliu de Guíxols*.
- Núm. 3:
Emili Massanas, *Ricard Mur. Fotògraf a Sant Feliu* (Exhaurit).
- Núm. 4:
Albert Palahí, *Els sòls de Sant Feliu*.
- Núm. 5:
Gerard Bussot, *El Capità Narcís Massanas (1786-1811)*.
- NOVETAT, Núm. 6:
Joan Bianco de la Lama, *El monestir de Sant Feliu de Guíxols (s. X-XI). La formació del domini*.

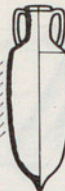
TALLER D'HISTÒRIA NÚM. 4

SANT FELIU DE GUÍXOLS S. XIX (1800-1870)

De la fi de l'antic règim a la història contemporània

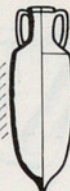
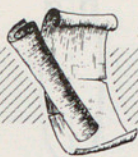
ÀREA DE CULTURA
SERVEI DE PUBLICACIONS I D'ARXIU
AJUNTAMENT DE ST. FELIU DE GUÍXOLS

MUSEU

L'EMIGRACIÓ GUIXOLENCA A AMÈRICA DURANT EL SEGLE XIX

DEL FONS MUSEÍSTIC DE LA CIUTAT MATERIAL PALEOLÍTIC A SANT FELIU

Les dades més reculades que fins ara teníem de la presència de l'home primitiu, dins dels actuals termes de Sant Feliu de Guíxols, eren de fa 10.000 anys A.C., de l'assentament epipaleolític de l'estació de Sant Benet.

Actualment, a les rodalies del mas Ribot i mas Assols, s'ha trobat un grup de peces, estris treballats en pedra, que pel seu aspecte paleolític, ens poden fer recular el temps prehistòric de la nostra ciutat, a una antiguitat de 80.000 anys A.C., en plena època Mosteriana, quan sorgiren noves tècniques de la talla de la pedra. Així la intencionalitat emprada és ben manifesta en la tècnica "Levallois" que preparava un nucli des d'on s'extreien els esclats, fàcilment identificables.

Una de les peces suara trobades a Sant Feliu, doncs, és d'aquestes característiques. Les altres són més irregulars. Les seves descripcions són aquestes:

Núm. 1. Esclat de tècnica "Levallois" sobre cornubianita amb cinc extraccions a la part dorsal. La part ventral és plana amb un acusat bulb d'extracció; taló lleugerament dièdre per quatre facetes.

Núm. 2. Esclat sobre quars amb un parell de petits retocs. Prové d'un nucli de còdol, com es pot apreciar en la petita resta de còrtex.

Núm. 3. Fragment de quars amb tres retocs que el fan denticulat.

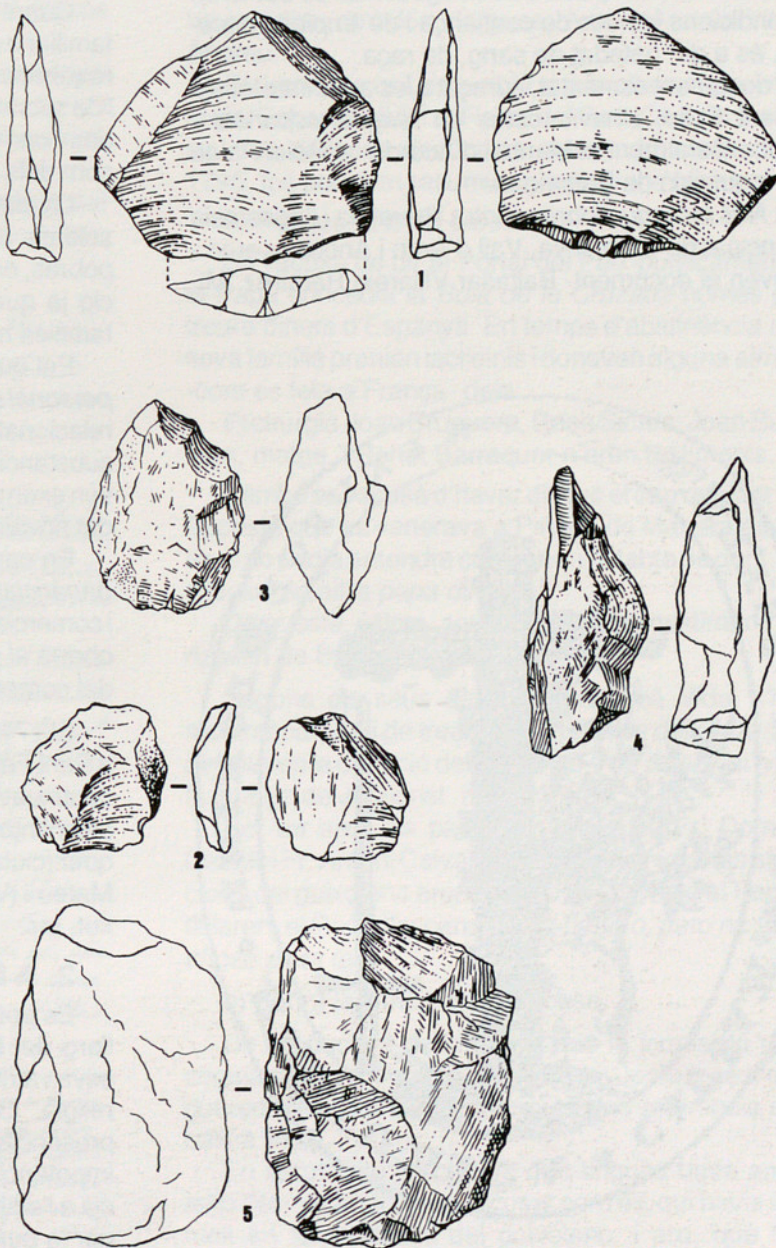
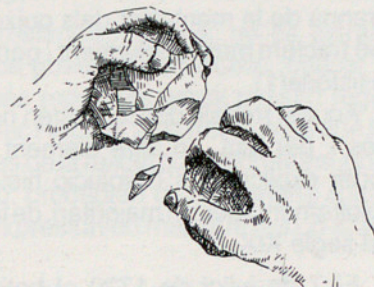
Núm. 4. Fragment irregular allargat sobre quars.

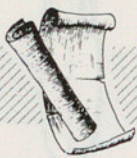
Núm. 5. Nucli globular sobre quars fàcilment quartejable. Aquesta petita mostra ens recorda, per les seves similituds, la indústria paleolítica de la Selva, on s'ha recollit centenars de peces i de fragments que han estat estudiades i catalo-

gades per nosaltres i l'Associació Arqueològica de Girona.

Per tant, ens adonem que l'àrea de dispersió de la Selva ens agafa de biaix. Una influència que disminueix a mesura que s'aproxima a la línia de la costa.

Néstor Sanchiz
Conservador del Museu

LA INQUISICIÓ A SANT FELIU, EL S. XVIII

1. Primera meitat de segle

Si ens ocupem de la Inquisició o Sant Ofici, ara i aquí, és per a intentar d'entendre una mica més l'origen i el tarannà de la mentalitat dels guixolencs del segle XIX, que tractem més àmpliament i genèrica en el nou Taller d'Història(1).

Aquest treball, doncs, pretén només oferir una dada més i, per tant, un altre element de judici a l'hora de poder explicar-nos l'evolució històrica del pensament resoltament liberal, i majoritari, de la població guixolenc del segle XIX.

El 7 de juliol de 1729 el botiguer guixolenc Feliu Andreu i Masó era nomenat familiar del tribunal del Sant Ofici o de la Inquisició. I això perquè en la seva persona i en la de la seva esposa Isabel Aiguavivas es donaven les condicions idònies de confiança i de *limpieza necesaria*, és a dir: netedat de sang, de raça.

El document esmentat, adreçat a les autoritats locals de Sant Feliu, s'havia estès en *lengua española* - remarca literalment el Manual d'Acords- al Reial Palau de la Inquisició de Barcelona.

El *Nos los Inquisidores* contra l'heretgia i l'apostasia al Principat de Catalunya, Vall d'Aran i Andorra, eren signaven el document- Baltasar Villarejo Ramírez, Mi-

quel Vicente Cebrian y Agustín i, per manament del Sant Ofici -com a secretari de la Inquisició a Catalunya-, Miquel de Altarriba y Lagunas(2).

Així doncs, la Inquisició de començaments del s. XVIII mantenia la seva organització tradicional. I el càrrec de familiar o de comissari servia de lligam entre els seglars i l'estat eclesiàstic. I encara que dita representativitat havia esdevingut, en aquesta primera meitat de segle, honorífica(3), comportava per a l'elegit tot un seguit de d'exempcions i llibertats.

Aquests privilegis, en efecte, el document enregistrat al Manual d'Acords que comentem, els detalla. El càrrec de familiar comportava el dret de portar armes "ofensives i defensives, de dia i de nit, públicament i secreta" a qualsevol indret o lloc de tot el districte.

Quant a les altres càrregues subsidiàries locals, el familiar o comissari del Sant Ofici restava exempt de les requisicions en espècie de llenya i palla per als quarters i de subministrament de bagatges (prestació de cavalleries i carruatges) a les tropes de trànsit per la vila, així com dels acostumats allotjaments militars.

La darrera càrrega, la d'haver d'allotjar oficials i soldats de l'exèrcit, molt feixuga per a les famílies pobres, era potser la més injusta per la desigual distribució ja que els funcionaris, regidors, metges, etc. -les famílies més benestants- n'eren eximits(4).

Pel que fa al Cadastre, estava exempt de pagar el *personal* (que gravava els interessos dels contribuents relacionats amb l'activitat professional, i que afectava substancialment el poble més humil, perquè en quedaven exemptes les persones nobles i aquells que gaudien del privilegi militar).

En canvi, el familiar havia de pagar el cadastre dit *ganancial*, aquell que s'imposava només als mercaders i comerciants, notaris i membres dels gremis amb botiga oberta al públic; estimat en un 10% sobre els beneficis del comerç i de la indústria(5).

El 1748 el càrrec de familiar de la Inquisició l'exercia a Sant Feliu el confiter Francesc Sicars(6), qui, per tant, continuava gaudint dels privilegis esmentats, juntament amb Antoni Domènech (cavaller doncell), Benet Barraquer (ciutadà honrat de Barcelona), els lletrats i metges: Mateu i Antoni Pelliser, Pere Tauler, Bonaventura Patxot, etc.

2. A les darreries de segle

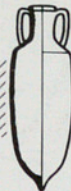
Es pot dir que, malgrat els canvis experimentats al llarg del s. XVIII, la Inquisició continuà mantenint les seves atribucions judicials i penals contra els delictes de religió. Efectivament, el progrés de les reformes, la presència de ministres il·lustrats al govern i la pròpia impotència -sobretot econòmica- havien sostret virulència a l'activitat inquisitorial del Sant Ofici en la seva lluita per la puresa racial i de l'heterodòxia. Aleshores calia vetllar per la netedat de les idees dels espanyols.

Tot amb tot, el Sant Ofici continuà mantenint el seu

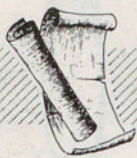
MUSEU

Per l'altra, la fabricació i el comerç del tap havia posat en contacte immediat la burgesia quixolenc amb l'e-

En resum, se l'imputava que tingués tanta amistat amb l'esmentat francès, acusat com ell, qui havia influït molt en les opinions del guixolenc. I així, que havia arribat a dir al carrer del Mar que tot el que s'havia esdevingut i s'esdevenia a França -la Revolució- estava

ARCHIVO HISTÓRICO NACIONAL. Secció d'Inquisició. Fragment del lligall que fa referència a Sebastià Vidal.

ARXIU

molt bé i que els fets i les idees (el liberalisme) del país veí eren quelcom com vingut del cel. I que França, per les disposicions de Necker i d'altres polítics revolucionaris, seria un dels països més desenvolupats.

Narcís Arxer, Marià Sicars -prevete- i Benet Barraquer, d'aquelles acusacions, en donaren fe.

c) Del monestir, dels monjos i de llurs amics.

També a Sebastià Vidal, se li atribuïren altres afirmacions que feien referència al monestir i als monjos benets de Sant Feliu, als qui tenia pels seus enemics.

Entre altres coses, es veu que havia proferit reiteradament i pública que tots els béns que posseïen els benedictins havien estat usurpats i que els drets senyoriais que cobraven no eren lícits. Que ell -insistia- de cap manera no voldria ser monjo de Sant Benet d'aquesta vila perquè, si ho fos, tindria por de condemnar-se. I que faria desaparèixer totes les ordes religioses, llevat dels caputxins. Que els benedictins de Sant Feliu, a més de lladres, eren falsos predicadors que encaminaven les ànimes cap a l'infern.

A més a més prevenia que als amics dels monjos els marcava amb un senyal de foc perquè fossin per tots reconeguts i que, lligats, els arrossegaria pels carrers perquè fossin apedregats com els gats.

Mn. Marià Sicars, Antoni Roura, Joan Patxot, Cosme Feliu, Benet Barraquer, Josep Andreu, sastre, Joan Bosch i... molts d'altres ho testimoniaren.

Malgrat tot, Sebastià Vidal es considerava, a si mateix, un bon cristià. Així ho sostingué davant d'un testimoni qui, per la seva banda, li digué que si era així per què no perdonava les injúries dels seus enemics.

El guixolenc delatat i inculpat sabia que no estava sol. I era ben conscient que darrera seu hi havia altra gent del poble, també religiosos. Mn. Narcís Marcillach de la comunitat de Sant Joan Baptista, per exemple, informà del seu bon comportament i certificà que observava tots els preceptes eclesials, sobretot el de la confessió i comunió.

I tot i que entre els seus llibres -alguns s'havien amagat- no se'n trobà cap de prohibit, Sebastià Vidal fou condemnat a presó.

És evident que tot aquest procés no es podria entendre sense emmarcar-lo en les coordenades de la història de les relacions, a nivell local, Monestir/Universitat que hem comentat en diverses publicacions i treballs.

MUSEU

4. Altres processos

En aquells temps altres processos, seguits pels tribunals de la Inquisició contra persones de Sant Feliu, es dugueren a terme.

Un d'ells tractava de la causa seguida contra el monjo vicari Domènec Crest, que comprèn diferents acusacions entre 1800 i 1817 d'algunes dones guixolenques -també de Mn. Narcís Marcillach, en nom d'una d'elles- per haver-les sol·licitat, abusant de la confessió, actes deshonestos.

No li mancaren bons informes de, també benedictí, Fr. Maur Gras: "Y del delatado dijo... que era un monge exacto en la asistencia al coro y demás actos conventuales, y en prueba a su religiosidad debia decir que hacia cuatro años que era Prior... y no creia le hubiesen dado tal empleo si los padres de la casa le hubiesen reparado una conducta no muy religiosa".

Tot amb tot, el tribunal del Sant Ofici condemnà el monjo a presó i el desposseí del seu peculí.

Com que a Barcelona no hi havia cap altre convent benedictí on complir la sentència de confinament, se li oferí l'oportunitat de fer-ho a la casa dels clergues regulars de Sant Gaietà (Teatins) o bé a la de l'Oratori de Sant Felip Neri.

Entre 1785 i 1796, essent comissari Jeroni Andreu, es va seguir un altre procés contra la persona del guixolenc Pere Torrent.

Se l'acusava de ser curandero supersticiós. Tot un seguit de denúncies de coses estranyes: gestos, invocacions (també religioses), ungüents (betes, cabells i pèls), etc., li servien per demostrar el seu poder per a guarir malalts.

Tot plegat va semblar al Sant Ofici que tenia molt poca importància, per la qual cosa "viene votado a que se le rependa"(7).

Angel Jiménez

Arxiver

NOTES

(1) JIMENEZ, A. (1991). Sant Feliu de Guíxols. S. XIX (1800-1870). De la fi de l'Antic Règim a la història contemporània. "Taller d'Història" núm. 4. Servei de Publicacions i d'Arxiu de l'Ajuntament de S.F.G.

(2) AHMSFG, M. A. 1722-46; cf. JULIA, B. (1984). "Notes guixolenques del s. XVIII". Revista de Girona.

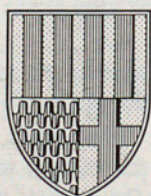
(3) ANES, G. (1975). El Antiguo Regimen: Los Borbones. Alianza Universidad.

(4) MERCADER, J. (1968). Felip V i Catalunya. Edit. 62. Barcelona.

(5) SEGURA, A. (1988). "Felipe V y la introducción de la contribución directa en la Corona de Aragón". El catastro en España 1714-1906. Vol. 1.

(6) AHMSFG, Sec. XIV, 1.

(7) ZARAGOZA, E. (1984). "La Inquisición contra algunos vecinos de Sant Feliu de Guíxols". Ancora, 22-III. En aquell article es donà notícia d'aquests processos de la Inquisició que es troben a l'Archivo Nacional de Madrid.

**-Servei de Publicacions i d'Arxiu de l'Ajuntament de St.F.G.
Àrea de Cultura
-Junta del Museu Municipal**

Dipòsit Legal Gi. 1.611-1989 - Gràfiques Bigas de Sant Feliu de Guíxols